

MONORI ZSUZSANNA ÉVA*

Zaklatás vagy üldözés?

Gondolatok a zaklatás bűncselekményének németországi szabályozásáról a magyar tényállás jogértelmezési kérdéseinek tükrében

I. Laudáció

Egyetemi tanulmányaim első büntetőjogi előadását Nagy Ferenc Professor Úrtól hallgattam, amikor is érdeklődésem végérvényesen e tárgy felé fordult. Megtiszteltetés, hogy olyan szakmai és szellemi nagyságtól hallgathattam a büntetőjog tudományát, akinek alázata, alaposága és mérhetetlen tudása példaként áll minden büntetőjogász előtt. Ma már doktorjelöltként tartozom köszönettel, amiért a kezdetektől segítette és támogatta doktorandai utamat, szakmai fejlődésemet. A Professor Úrtól tanultam meg, mennyire alapvető a kutató számára, hogy más nemzetek jogrendszerének dogmatikáját is ismerje, hiszen ezen ismeretek révén olyan elméleti távlatok nyílnak meg, amelyek a minőségi kutatómunkához és eredményekhez elengedhetetlenek. Így ezen első jogösszehasonlító, német nyelvű forrásokból táplálkozó munkámat tisztelettel a Professor Úrnak ajánlom.

II. Bevezető gondolatok

Jelen tanulmány célja, hogy a zaklatás bűncselekményének magyar tényállásával kapcsolatban felmerült lényeges értelmezési kérdésekre a – magyarral számos ponton hasonlatos – német szabályozás és szakirodalom segítségével válaszokat keressen, avagy új kérdések feltevésével újabb értelmezési dimenziókat nyisson meg. A vonatkozó magyar nyelvű szakirodalom csekély mennyisége már önmagában a külföldi források felé fordítja a kutató figyelmét,¹ és a zaklató magatartások kriminalizálásának vizsgálatában ez különösen indokolt is. A német büntető törvénykönyv (*Strafgesetzbuch*, továbbiak-

* PhD-hallgató, Szegedi Tudományegyetem

¹ A „Stalking” jelenségével és büntetőjogi megítélésével foglalkozó monografikus forrás például: SADTLER, SUSANNE: *Stalking – Nachstellung*. Nomos, Baden-Baden, 2009.; AUL, MARKUS MICHAEL: *Stalking – Phänomenologie und strafrechtliche Relevanz*. Nomos, Baden-Baden, 2008.; KRÜGER, MATTHIAS: *Stalking als Strafbestand*. Dr. Kovac Verlag, Hamburg, 2007.

ban: StGB) szinte a magyarral egyidőben, 2008-ban vezette be a zaklató magatartások pónalizálására hivatott *Nachstellung* (StGB 238. §) tényállását, amely számos (ott már kimunkált) tényállási elem tekintetében azonos a magyar Büntető törvénykönyv (továbbiakban: Btk.) különös része által megfogalmazott zaklatás tényállásával (Btk. 222. §). Ezen hasonlatosságok számbavétele után a tanulmány a vonatkozó német nyelvű szakirodalom legrelevánsabb forrásainak feldolgozása után azon kérdésekre fókuszál, amelyek a mai napig problematikusak a zaklatás bűncselekményének hazai joggyakorlatában.²

III. Zaklatás az StGB-ben

Elsőként indokolt a StGB szerinti hatályos tényállás bemutatása. Az StGB 238. §-a szerint a zaklatás (*üldözés*) alapesete a következő:

Három évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő, aki más életvitelének súlyosan káros befolyásolására alkalmas módon jogtalanul úgy üldöz, hogy kitartóan:

1. a sértett személyes közelségét keresi,
2. telekommunikációs vagy más eszköz, illetve harmadik személy útján vele kapcsolatfelvételre törekszik,
3. a sértett személyes adatainak visszaélészerű felhasználásával
 - a) az ő nevében árukat rendel vagy szolgáltatásokat vesz igénybe,
 - b) harmadik személyt arra ösztönöz, hogy a sértettel kapcsolatot vegyen fel, vagy
4. a sértettet, hozzátartozóját, avagy hozzá közel álló más személyt élete, testi épsége, egészsége vagy szabadsága sérelmével megfenyeget, vagy
5. más hasonló cselekményt követ el. [StGB 238. § (1) bek.],³

A német szabályozás a hazai tényállással ellentétben a minősített esetek körét lényegesen súlyosabban határozza meg. A büntetés mértéke három hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztésre emelkedik, ha az elkövető cselekményével a sértettet, annak hozzátartozóját avagy a sértetthez közel álló más személyt életveszélybe juttatja, vagy súlyos egészségkárosodás veszélyének teszi ki. Amennyiben az elkövető magatartásával a sértett, annak hozzátartozója vagy a sértetthez közel álló harmadik személy halálát okozza, a büntetési tétel egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés. [StGB 238. § (2)-(3) bek.] Egyezőség ugyanakkor, hogy az alapeset szerinti fordulatok kizárólag a sértett kérelmére (magánindítványra) üldözendők, kivéve, ha a nyomozóhatóság hivatalból való beavatkozása különös közérdek miatt kötelező [StGB 238. § (4) bek.].

Meg kell jegyezni, hogy a német zaklatás kifejezés (*Belästigung*) és a tényállás elnevezése (*Nachstellung*) nem szinonim fogalmak, míg a szakirodalomban máig gyakran feltűnik a zaklatás angol megfelelője, a *Stalking* megnevezés is. Ha ezen kifejeések szó

² A zaklatás németországi szabályozásáról korábban írt KISS SZABOLCS: *A zaklatás pónalizálásáról – németországi kitekintéssel*. Rendészeti Szemle 2008/4, 61–68. pp. és AMBRUS ISTVÁN – UJVÁRI ÁKOS: *A zaklatás bűncselekménynek gyermekévei*. Magyar Jog 2016/7–8, 424–435. pp.

³ Fordítás a szerzőtől.

szerinti fordítását tekintjük, a *belästigen* (azaz terhel, zaklat, háborgat, alkalmatlankodik, molesztál) és a *nachstellen* (azaz üldöz, szerelmével üldöz, mászkál valaki után, követ) jelentésében több átfedés látszik.⁴ A *Nachstellung* kifejezés *üldözésként* való fordítása hazánkban elsőként *Kiss Szabolcs* írásában jelenik meg.⁵ Jelen tanulmány címe is ezen kifejezést tartalmazza, mivel álláspontom szerint az „üldözés” elnevezés rendkívül jól tükrözi a német büntető törvénykönyv (StGB) által lefedett – a hazainál jóval tágabb – magatartások körét. A német szabályozás ugyanis nem csupán a *quasi* hagyományos értelemben vett – azaz a folyamatos, visszatérően zavaró, háborgató, gyakran fenyegető jelleget is öltő – zaklató magatartásokat kriminalizálja. Az StGB négy különböző elkövetési fordulatban és egy ötödik, a tényállás alkalmazhatóságát bővítő „más egyéb” elkövetési magatartást fogalmaz meg, amelyek a kapcsolatfelvételre törekvés különböző módjain túl az áruk és szolgáltatások a sértettre adatvisszaélés révén való „rásózását” és a fenyegetés egy speciális változatát is lefedik. Fontos kiemelni, hogy e magatartások visszatérő, ismétlődő jellegét a *kitartó* (*beharrlich*) jelzővel fejezi ki, ami nem csupán időbeliséget és gyakoriságot, sokkal inkább a magatartás intenzitását hivatott kifejezni, utalva ezzel az üldözésszerű, makacs elkövetésre.

Nem megkerülhető annak említése sem, hogy a *Nachstellung* tényállása a közelmúltban jelentős módosítson esett át, amely törvénymódosítás révén a korábbi eredménybűncselekményből (*Erfolgsdelikt*) ún. „alkalmassági bűncselekmény” (*Eignungsdelikt*) vált. A tényállás ugyanis korábban materiális bűncselekményként megkövetelte, hogy az elkövető magatartása a sértettet megszokott életvitelében súlyosan korlátozza, amely jelentős jogalkalmazási problémákhoz vezetett, a tényállás kiüresítését okozva szimbolikus szabályozássá vetette azt vissza. E friss módosítás révén ugyanezen kifejezés már nem eredményként („*damit...*”), hanem módként („*die geeignet ist...*”) jelenik meg, amellyel a német jogalkotó a jogalkalmazásban és jogirodalomban egyaránt megfogalmazott igényeknek tett eleget.

IV. A német és a magyar szabályozás összevetésének alapjai

Ugyan a tanulmány a német és magyar szabályozás részletes összevetésétől eltekint, a teljesség érdekében szükséges felsorolni azon szempontokat, amelyek az összehasonlítás alapját képezhetik, ezzel pedig a vizsgálódás irányát meghatározzák. Ezen szempontok az alábbi hét pontban foglalhatók össze:

a) Az StGB szerinti alaptényállásban rögzített elkövetési magatartás, azaz a jogtalan üldözés (*unbefugt nachstellen*) a zaklatás Btk. szerinti első alapesetének elkövetési magatartásával, a *háborgatással* azonos tartalommal bír.⁶ A német szabályozás ezentúl öt pontban nevesíti a tipikus elkövetési fordulatokat, amivel konkrét tartalommal tölti ki az üldözés fogalmát, egyben az elkövetési magatartás gyűjtőfogalmi funkcióját jelzik.

⁴ HALÁSZ ELŐD – FÖLDES CSABA – UZONYI PÁL: *Német magyar nagyszótár*. Akadémiai Kiadó, 2006. 244, 1135. p.

⁵ Kiss 2008, 62. p.

⁶ Lásd 13–14. l.j.

b) A nevesített öt fordulat között a *telekommunikációs eszköz felhasználásával*, valamint a *személyes kapcsolatteremtésre törekvéssel* elkövetett zaklatás az StGB-ben *expressis verbis* szerepel, míg a[z (új)] Btk. ezen tipikus elkövetési módokat (már) nem tartalmazza. A zaklatás eredeti megszövegezése „így különösen” kiemeléssel nevesítette e fordulatokat, amelyek jogszabályszerkesztési indokok – elsősorban rövidítés – miatt kerültek ki.⁷

c) A fenyegetéssel elkövetett zaklatás önálló fordulatként – a Btk-ban külön alapesetként – mindkét szabályozásban megjelenik, ugyanakkor az StGB a fenyegetést önálló különös részi tényállásként is tartalmazza (StGB 241. § *Bedrohung*). A *fenyegetés* mint elkövetési magatartás a Btk. különös részétől sem idegen, de a magyar joggyakorlat – álláspontom szerint hibásan – teljességgel a fenyegetés általános részi fogalmával azonosítja azt, figyelmen kívül hagyva a zaklatás második alaptényállásának speciális jellegét.⁸

d) A háborgatás elkövetési magatartásának folyamatos, visszatérő jellege a magyar tényállásban a *rendszeresség és tartósság* szituációs elemeiben tűnik ki, míg az StGB az elkövetés *kitartó* jellegét minden fordulatban megköveteli. Ez a hazai tényállás elkövetési módjainak jelentésén túl szubjektív többletelemmel bír, hiszen az időbeliség mellett a cselekmény intenzitására és az elkövető belső motiváltságára is utal.⁹

e) A német tényállás idén hatályba lépett módosítása révén a hazai szabályozással hasonlatosan immateriális, a német terminológia szerint ún. „alkalmassági tényállással” vált. Az objektív alkalmassági kritérium – azaz, hogy a magatartás alkalmas legyen arra, hogy a sértettet életvitelét jelentős mértékben károsan befolyásolja – a magyar szabályozásból ugyan hiányzik, de a joggyakorlatban megfigyelhető azon tendencia, miszerint a tényállás célzatainak megvalósulását (önkéntes beavatkozás, megfélemlítés avagy félelemkeltés) *de facto*, kvázi objektív elemként vizsgálják.¹⁰

f) Ugyan mindkét szabályozás megfogalmaz *minősített eseteket*, az StGB merőben eltérő, sokkal súlyosabb minősítő eredményeket fűz az alapesethez, s nem értékeli súlyosabban, ha egyazon családi, vagy házastársi (élettársi) közegeben valósul meg a bűncselekmény. Ennek oka feltehetőleg azok tipikussága, hiszen a magyar joggyakorlatban is jelentős számban ilyen körben valósítják meg a bűncselekményt, s e tekintetben a minősített esetként való súlyosabb pönalizálás szükségessége álláspontom szerint hazánkban is vitatható.¹¹

⁷ Az új Btk. miniszteri indokolása szerint az „így különösen” kiemeléssel szerepeltetett elkövetési módok indokolatlanul hosszabbították a tényállás szövegét, hiszen a joggyakorlat továbbra is a háborgatás jellemző megvalósulási módjának tekinti azokat.

⁸ A vesszél fenyegetve elkövetett zaklatás értelmezési kérdéseiről részletesen lásd MONORI ZSUZSANNA ÉVA: *A veszélyes fenyegetéssel elkövetett zaklatásról: A zaklatás második alapesetének joggyakorlata, különös tekintettel a halmazati és elhatárolási kérdésekre*. Pro Futuro 2016/2, 219–238. pp. (MONORI 2016a)

⁹ Lásd 42. lj.

¹⁰ MONORI ZSUZSANNA ÉVA: *A Kúria határozata a zaklatás bűncselekményéről. A háborgatással elkövetett zaklatás fogalomrendszerének értelmezése és annak lehetséges veszélyei*. Jogesetek Magyarázata 2016/4, 35–36. pp. (MONORI 2016b)

¹¹ Megjegyzendő, hogy a zaklatás bűncselekményének jellegéből is fakad, hogy az esetek döntő többségében egyazon családi körön belül, (volt) házastársak avagy (volt) élettársak között valósul meg. Emiatt az alapeset büntetési tételét egy évvel súlyosbító, a Btk. 222. § (3) bek. a) pontja szerinti minősített esetet – gyakran bizonyítás felvétele nélkül is, objektív körülményként – a terhelt terhére írják.

g) A német és a magyar szabályozás egyezően megköveteli, hogy (főszabály szerint) a büntetőeljárás a sértett kifejezett kérelmére, azaz magánindítványra induljon meg.

Ehelyütt – a teljesség igénye nélkül – azon három vonatkozásban fogom a német és magyar szabályozás, ill. arra vonatkozó szakirodalmi álláspontok ismertetését elvégezni, amelyek a zaklatás Btk. szerinti tényállásával összefüggésben leggyakrabban felmerülnek. E kérdések főképp az első alapesettel¹² kapcsolatosak, nevezetesen: miképpen értelmezhető a tényállás elkövetési magatartása, mit jelent a rendszeresség és tartósság követelménye, továbbá, hogy a magyar joggyakorlatban miként objektivizálódik az önkényes beavatkozás illetőleg megfélemlítés (félelemkeltés) célzatainak szubjektív jellege.

V. Az elkövetési magatartások értelmezése

A német szakirodalom szerint az *üldözés* alatt minden olyan magatartás értendő, amely arra irányul, hogy az elkövető közvetlen vagy közvetett közeledés révén a sértett személyes életterébe bekapcsolódjon,¹³ és ezáltal cselekvési és döntési szabadságát korlátozza.¹⁴ A *nachstellen* kifejezés egy, a sértett akaratával ellentétes magatartást jelöl, amelynek célja az, hogy őt pszichésen befolyásolja, személyes életterébe beavatkozzon. E fogalom funkciója, hogy a német alaptényállás öt pontjában megjelölt megjelenési formákat gyűjtőfogalomként fogja egybe. Emiatt e fogalom ugyan körülírt, de önállóan nem definiálható, s szubszumpcióra alkalmas tartalmat is annyiban nyer, amennyiben végül a magatartás egy (öt közül valamely) nevesített önálló változatára vezethető vissza, hiszen ezek révén fogalmazódnak meg (konkretizálódnak) a bűncselekmény tulajdonképpeni jellemző vonásai.¹⁵ A továbbiakban az StGB által felsorolt öt elkövetési fordulat közül azon háromat emelem ki, amelyek a magyar szabályozásban és jogalkalmazásban is relevánsak: a telekommunikációs eszköz felhasználásával és a személyes kapcsolatra törekvéssel elkövetett fordulatokra, továbbá – a háborgatás értelmezése érdekében – az ötödik pont kiterjesztő, „más hasonló magatartásokat” kriminalizáló eseteire.

Az StGB 238. § (1) bek. 1. pont szerinti fordulatban nevesített *személyes kapcsolatra törekvés* valójában a zaklatás tipikus megjelenési formája: indítóka lehet a kapcsolatfelvétel feletti uralom megszerzése, valamilyen rejtett (ráutaló) fenyegetés kifejezése, a sértett pszichés kimerítése. Magában foglalja a leselkedést, a követést, a ház előtti ácsorgást és minden hasonló célzott gyakori személyes jelentéket a sértett munkahelyének vagy lakóhelyének közelében. A kapcsolatra törekvés, illetőleg megkeresés

¹² Btk. 222. § (1) Aki abból a célból, hogy mást megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

¹³ GRIES, CLAUDIA: *Nachstellung (§ 238)*. In: Zöller, Mark A. – Fornoff, Rainer – Gries, Claudia: *Strafrecht Besonderer Teil II. Delikte gegen Rechtsgüter der Person und der Allgemeinheit*. Berlin, 2008. 187. p.

¹⁴ RENGIER, RUDOLF: *Strafrecht. Besonderer Teil II. Delikte gegen die Person und die Allgemeinheit*. 18. Auflage, 2017. 231. p.; WOLTERS, GEREON: *§ 238 Nachstellung*. In: Rudolphi, Hans-Joachim – Horn, Eckhard – Samson, Erich: *Systematischer Kommentar zum Strafgesetzbuch*. 9. Auflage, Köln, 2016. 7. p.

¹⁵ KÜPER, WIFRIED – ZOPFS, JAN: *Strafrecht Besonderer Teil, 9. Auflage*. Heidelberg, 2015. 244–245. pp.; KINDHÄUSER, URS: *Strafrecht Besonderer Teil. Straftaten gegen Persönlichkeitsrechte*. Staat und Gesellschaft, 7. Auflage, Baden-Baden, 2015. 177. p.

(*Aufsuchen*) kifejezés használata emellett megköveteli, hogy egy olyan aktív helyváltoztatásról legyen szó, ami a sértetthez való térbeli közeledéshez vezet, így egy más célú, pusztán véletlenszerű egyidejű jelenlét a tényállásszerűséghez nem elegendő.¹⁶ *Mitsch* szerint ezen fordulat azt feltételezi, hogy a sértett és az elkövető nem élnek együtt, (tipikus esetének az elválófélben lévő házastársak/élettársak közötti elmergesedett viszonyt tartja), a sértett az elkövető közelségét érzékeli, továbbá az elkövető „sajátkezüleg”, azaz maga személyesen valósítsa azt meg.¹⁷

A második pont szerinti *telekommunikációs vagy más hasonló eszközzel* való kapcsolatteremtésre törekvés fordulata a mai napig az egyik leggyakoribb zaklató magatartás. A *telekommunikáció* jogi definíciója szerint: telekommunikációs berendezések útján jelek továbbításának és fogadásának a folyamatát jelenti, valamint olyan technikai létesítményeket és rendszereket, amelyek üzenetként azonosítható elektromágneses vagy optikai jelek küldésére, átadására, továbbítására, fogadására, irányítására, vagy ellenőrzésére képesek (*Telekommunikationsgesetz* 3. §). E fogalmat a német büntetőjoggyakorlat is követi, így a telekommunikációs eszköz felhasználásával elkövetett zaklatás vonatkozásában sem kizárólag a telefon, számítógép avagy internet segítségével elkövetett magatartásokat lehetnek tényállásszerűnek, a tág értelmezhetőségre utal a fordulat „*más eszköz*” kifejezése is. Ez tehát magában foglalja telefonterroret és a „*cyberstalking*”-ot,¹⁸ elkövetési helyei között megjelennek a chatszobák, online vendégkönyvek és internetes kapcsolati platformok is. *Peters* az elektronikus zaklatást igen sokoldalú jelenségként írja le, egyik típusának az ún. „*spamming*” jelenséget tartja, amikor az elkövető veszélyes e-mailek tömegével árasztja el a sértett fiókját. Ennél veszélyesebbnek tartja azonban, ha az elkövetési mód közvetlenül a sértett munkahétköznapijaira van hatással, például ha az ügyeletes orvos vagy rendőr sürgősségi telefonját folyamatosan SMS, MMS üzenetek és hívások árasztják el.¹⁹

A negyedik pont szerinti *fenyegetéssel* elkövetett fordulatával kapcsolatban a legfontosabb kérdés a fenyegetés önálló büntetőjogi tényállásától való elhatárolása (StGB 241. § *Bedrohung*).²⁰ Az elhatárolás alapja itt a fenyegetés tartalma, hiszen az önálló tényálláshoz képest itt egy kvalifikált fenyegetésről van szó: az StGB 241. § kizárólag büntettekre vonatkozik, míg a 238. § (1) bek. 4. pont – másodlagos jelleggel – azon fenyegetéseket fedi le, amelyek testi épség, egészség vagy szabadság ellen irányulnak.²¹ A zaklatás e fordulatát tehát közismerten azt a hézagbetöltő funkció hívta életre, amely miatt egyes vétségi magatartások a fenyegetés különös részi bűncselekménye alá nem voltak szubszumálhatók, ugyanakkor a kriminalizációs igény velük szemben felmerült. E másodlagos funkció álláspontunk szerint a zaklatás Btk. szerinti második alapeseténél is kimutatható, amely a fenyegető magatartásokon túl olyan veszély látszatát keltő cse-

¹⁶ MOSBACHER, ANDREAS: *Nachstellung* – § 238 StGB. *Neue Zeitschrift für Strafrecht* 2007. 667. p.

¹⁷ MITSCH, WOLFGANG: *Der neue Stalking-Tatbestand im Strafgesetzbuch*. *Neue Juristische Wochenschrift*, 2007. 1238–1239. pp.

¹⁸ SONNEN, BERND-RÜDEGER: § 238 *Nachstellung*. In: Kindhäuser, Urs – Neumann, Ulfrid – Paeffgen, Hans-Ullrich: *Nomos Kommentar Strafgesetzbuch* Band 2. 3. Auflage, Baden-Baden, 2010, 1214. p.

¹⁹ PETERS, SEBASTIAN: *Der Tatbestand des §238 StGB (Nachstellung) in der staatsanwaltlichen Praxis*. *Neue Zeitschrift für Strafrecht*, 2009. 240. p.

²⁰ A fenyegetés StGB szerinti tényállása alapján: *egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő, aki büntett elkövetésével fenyeget mást vagy hozzá közel álló személyt. Ugyanígy büntetendő, aki tudva valószínűleg azt a látszatot kelti, hogy más vagy hozzá közel álló személy sérelmére büntett fog megvalósulni.*

²¹ MROSK, MARTIN: *Neue Betrachtungen zum Stalking als Strafbestand* – § 238 StGB. *Neue Justiz* 2009/10. 417.p.

lekményeket is büntetni rendel, amelyek pönalizálására más hasonló tényállások alapján korábban nem volt mód.²²

Az üldözés tényállásának ötödik elkövetési fordulatát a német szakirodalom egyezően ún. „*Auffangtatbestand*”-ként értelmezi. Ez a megnevezés olyan magatartást jelöl, amely az előtte nevesített elkövetési módozatok alá nem szubsumálhatók, azonban az üldözés minden más elemét kimerítik, így kriminalizálásukhoz a jogalkotó ragaszkodik. Szerepe az, hogy lefedje azon magatartásokat, amelyeket a nevesített esetek nem, így ebből következik, hogy az első négy ponthoz képes ezen egyéb magatartások a specialitás-generalitás viszonyában állnak. A tényállás ilyen megszővegezésének indoka, hogy a jogalkotó felismerte, az elkövetői találékonyosság és a folyamatos technológiai fejlődés miatt az alaptényállás módosítása, bővítése rövid úton szükségessé válhat.²³ Ez a praktikus szemléletmód azonban hamar kiváltotta a jogalkalmazói ellenszenvet, mivel többen a határozott büntetőnorma követelményébe ütközőnek vélték a szabályozást.²⁴ A joggyakorlat szerint ilyen hasonló magatartás például a büntetőfeljelentéssel való fenyegetőzés, a sértett ismerősi körének megfigyelése, a sértett dolgainak megrongálása, öngyilkossággal való fenyegetőzés, társadalmi rosszallást kiváltó tények vagy megszővegyenítő fotók nyilvánosságra hozatala, rágalmozó és becsületsértő magatartások, magánnyomozó szerződtetése a sértett megfigyelésére stb.²⁵

A némethez hasonlóan a magyar szakirodalmi források is igen absztrakt módon értelmezik a háborgatás fogalmát: pszichésen ható, nyugtalanító, mást lelkiileg is gyöttrő magatartás,²⁶ amely a sértett magánéletét, mindennapi életvitelét jelentősebb mértékben zavarja, nyugtalanítja vagy feldúlja,²⁷ s tulajdonképpen a zaklató jellegű cselekmények összefoglaló nevéként értelmezhető.²⁸ A Kúria értelmezésében a háborgatás más nyugtalanító, egyoldalú magatartás, amely szükségképpen tevőleges (aktív), s amely verbálisan is („szóval és tettel egyaránt”) megvalósítható, emellett minden esetben valamilyen nyugalmi állapotot támad, azt kibillenteli az egyensúlyából.²⁹ *Szathmáry Zoltán* mutat rá, hogy az elkövetési magatartás ilyen absztrakt megszővegezése bizonyos szempontból nem szerencsés, hiszen a nyitott törvényi tényálláshoz hasonló megfogalmazás és a háborgatás gyűjtőfogalomként (avagy a zaklatás szinonimájaként) való alkalmazása teret enged egy, valamennyi jogi tárgyat sértő cselekményt magában foglaló

²² Részletesen lásd MONORI ZSUZSANNA ÉVA: *A zaklatás bűncselekményének jogalkalmazási dilemmái – kérdések és válaszok a zaklatásról az empirikus kutatások tükrében*. In: Karsai Krisztina – Gál Andor: *Ad valorem: Ünnepi tanulmányok Vida Mihály 80. születésnapjára*. Iurisperitus Bt., Szeged, 2016. 305–322. pp.

²³ MOSBACHER 2007, 668. p.

²⁴ GAZEAS, NIKOLAOS: „*Stalking*” als *Strafbestand – effektiver Schutz oder strafrechtlicher Aktionismus?* Kritische Justiz 2006/3, 257–258. pp.

²⁵ MROSK 2009, 417. p.

²⁶ KÓNIA ISTVÁN: *Zaklatás*. In: Kónia István (szerk.): *Magyar büntetőjog I. kötet. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG–ORAC, 2014. 856. p.

²⁷ SZOMORA ZSOLT: *Zaklatás*. In: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Budapest, CompLex, 2013. 466. p.

²⁸ BÉKÉS ÁDÁM: *Zaklatás*. In: Polt Péter (szerk.): *Új Btk. Kommentár*. Budapest, Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó, 2013. 119. p.

²⁹ BH 2014. 169.

értelmezésnek, ami nehezen körülhatárolható, túlzottan viszonylagos, esetenként szubjektív kategóriához vezet.³⁰

Ambrus István és *Ujvári Ákos* is az elkövetési magatartás lehető legtágabb értelmezése mellett foglalnak állást, érvelésük szerint fogalmilag a zaklatás bűncselekményének mulasztással való elkövetése sem kizárható, mivel a háborgatás gyűjtőfogalomként felöleli a sértetti magánszférát érintő magatartások felleltározhatatlan körét, ezért a zaklatás eme alakzata *quasi* nyitott törvényi tényállásként fogják fel.³¹ Ezen újszerű megközelítés és az elkövetési magatartás túlzott kiterjesztő értelmezése álláspontunk szerint nem szerencsés, mivel a törvényszöveg ilyen fokú, a nyelvtani értelmezés határait feszegető valódi kiterjesztő értelmezése magában rejt egy, a büntetőjogi felelősség határait kitérítő, a *nullum crimen sine lege scripta* princípiumát sértő joggyakorlat veszélyét.³² A jelenleg hatályos hazai szabályozás *expressis verbis* nem teszi lehetővé, hogy a háborgatással elkövetett zaklatást nyitott törvényi tényállásként értelmezzük – arra is tekintettel, hogy a nyitott törvényi tényállás konstrukciója szükségképpen eredménybűncselekményt feltételez³³ –, s ezzel annak dogmatikai következményeit (például mulasztással való elkövetést) alkalmazzuk.

Ugyanakkor elgondolkodtató egy olyan hazai szabályozás lehetősége, amely a zaklatás tényállását a némethez hasonlatos módon szövegezné meg. Az ötödik pontban megfogalmazott kiszélesítő rendelkezéshez hasonló a Btk.-ban például a közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény [232. § (1) bek.] és a becsületsértés [227. § (1) bek.] tényállásaiban látható. Ezekben a tényállásokban az elkövetési magatartás(ok) nevesítése önmagában nem volt elegendő ahhoz, hogy a büntetőjogilag releváns cselekmények teljes körét lefedje, így a jogalkotó iránymutatásként a „*más hasonló*” avagy „*egyéb ilyen*” jelzővel utal arra, hogy az adott magatartást a lehető legtágabban kell értelmezni. Hazánkban is érvényesek a német szabályozás melletti indokok, azaz a zaklató magatartások sokszínűsége és definiálhatatlansága, ami mellett a háborgatás értelmezési problematikája sem hagyható figyelmen kívül.

VI. Az elkövetés módja: rendszeresség és tartósság, avagy kitartó elkövetés?

A háborgatás nyelvtani értelmezése is valamilyen többszörösséget feltételez, a zaklatás első alapesetének Btk. szerinti tényállásában ez a rendszeresség és tartósság elemein keresztül jelenik meg. Ezen elemek tekintetében azon jogirodalmi állásponthez csatlakozunk, amely a zaklatás első alapesete elkövetési magatartásának kizárólag a háborgatást

³⁰ SZATHMÁRY Zoltán: *A zaklatás nyomozásának és nyomozásfelügyeletének nehézségei* (<http://dfk-online.sze.hu/images/I%3%81P/2009/CD%20mell%3%A9klet/szathm%3%A1ry.pdf>.)

³¹ AMBRUS – UJVÁRI 2016, 426. p.

³² „[...] a büntetőjogban a *nullum crimen sine lege* elve a jogalkalmazás síkján az elkövető terhére az analógiatiltalommal együtt a valódi kiterjesztő értelmezés tilalmát is jelenti.” NAGY FERENC: *A Magyar Büntetőjog Általános Része*. HVG-ORAC, Budapest, 2010. 75. p.

³³ NAGY 2010, 108. p.

tekinti, míg a rendszerességet és tartósságot az elkövetés módjaként értelmezi.³⁴ A szituációs elemek következményeképp a terhelti részselekményeket természetes egységként kell kezelni, s a folytatólagos elkövetés megállapíthatósága a zaklatás első alapeseténél fogalmilag kizárt. A rendszeresség és tartósság meghatározása, valamint elhatárolása a mai napig kérdés a magyar jogirodalomban.³⁵ Azt ki lehet jelenteni, hogy rendszeresnek tekinthető a magatartás akkor, ha az többszörösen megvalósul, tartósnak pedig akkor, amennyiben az időben hosszasan elhúzódik,³⁶ azonban mind a többszörösség, mind pedig az időbeliség igen szubjektív kategóriák. A *rendszeresség* az adott magatartás ismétlődő jellegét hivatott kifejezni, amely értelemszerűen egynél több, legalább két részselekményt jelent. *Szomora Zsolt* szerint a rendszeres elkövetés meghatározásakor kerülendő az egzakt, számszerűsítő megközelítések, de mindenképpen kettőnél több, nagyobb számú elkövetési alkalmat kell érteni alatta.³⁷ *Békés Adám* szerint a rendszeresség és tartósság nem feltétlenül zárja ki egymást, ugyanis a tartós elkövetés időben hosszabb, elhúzódó elkövetést feltételez, amelyben az egyes események előfordulási intenzitása jelentősebb is lehet.³⁸ A rendszeresség mellett a tartósság törvényszövegben való nevesítése annyiban nyer értelmet, amennyiben azok eltérő fogalmi kategóriát jelentenek, szükséges tehát azok elhatárolása. Értelmezésünk szerint a *tartósság* nagyobb időintervallumot átfogó, időben elhúzódó, visszatérő jellegű, ámde folyamatos cselekménysort feltételez, amivel szemben a rendszeresség rövidebb időintervallumon belül, de sűrűbben megvalósított részselekményeket jelent, azzal, hogy a rendszeresség és tartósság egymás mellett megállapítható, de egyikük feltétlenül szükséges a tényállás-szerűséghez. A szituációs elemek értelmezésében a Kúria fogalomrendszere szerint a rendszeresség és tartósság elhatároláskor elsődlegesen a köztes időtartamnak van jelentősége, azt azonban nem fejtik ki, hány hétig vagy hónapig tartó cselekménysorozat tartozhat a tartósság körébe, illetőleg hány darab háborgató magatartás szükséges a rendszeresség megállapításához.³⁹

A német szabályozás alapján az üldöző (zaklató) magtartásnak *kitartónak* (*állhatatosnak*) kell lennie, amely elkövetési módként mindegyik elkövetési fordulathoz csatlakozik. A hazai tényállás a rendszerességet vagy tartósságot kizárólag az első alapesetnél követeli meg, hiszen a háborgató magatartások ezen ismétlődés révén érik el a jogtárgysérelem (és társadalomra veszélyesség) kriminalizációs szintjét. Ezzel szemben a Btk. 222. § (2) bekezdésében foglalt fenyegetéssel avagy látszatkeltéssel elkövetett fordulatok semmilyen ismétlődést nem kívánnak meg, egyetlen súlyos – erőszakos vagy

³⁴ Ugyanígy AMBRUS – UJVÁRI 2016, 425. p.; KIS NORBERT – HOLLÁN MIKLÓS: A magyar büntetőjog tankönyve II. Különös rész, Magyar Közlöny, Budapest, 2008. 146. p.; HORVÁTH TIBOR: Zaklatás. In: Horváth Tibor – Lévy Miklós: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Wolters Kluwer, Budapest, 2013. 236. p.

³⁵ A rendszeres elkövetés fogalmi meghatározásáról és az eltérő álláspontokról ld. AMBRUS ISTVÁN: *A kapcsolati erőszak néhány büntetőjogi-dogmatikai kérdése*. Családi Jog 2014/2, 18–24. pp.; PÁPAI-TARR ÁGNES: *A kapcsolati erőszak kritikai megközelítésben*. Magyar Jog 2015/11, 622–623. pp.

³⁶ VIDA MIHÁLY: *Zaklatás*. In: Nagy Ferenc: A Magyar Büntetőjog Különös Része. HVG-ORAC, Budapest, 2009. 160. p.

³⁷ SZOMORA ZSOLT: *Kapcsolati erőszak*. In: Karsai Krisztina: Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz CompLex, Budapest, 2013. 445. p.

³⁸ BÉKÉS 2013, 119. p.

³⁹ Részletesen lásd MONORI 2016b, 34–35. pp.

közveszélyt okozó büntetendő cselekmény – elkövetésével történő fenyegetéssel is megvalósítható a bűncselekmény akkor, ha az elkövetőt félelemkeltési célzat vezérli.⁴⁰

Az StGB-hez fűzött német kommentárok szerint a kitarató elkövetés az általános és különös részében is több helyen megjelenik, s amely objektív és szubjektív tartalommal is bír: tartós vagy ismétlődő magatartás, ami ezen túlmenően a vonatkozó szabályok és tilalmak semmibevételével vagy azokkal szembeni közömbösség tanúsításával párosul. A kitarató elkövető az álláspontja mellett makacsul kitart, elhatározásához erősen ragaszkodik, a sértett által határozottan és világosan kifejezett ellentétes akaratát szándékosan figyelmen kívül hagyja, holott ezen ellentétes akarral tisztában van. Ebben fejeződik ki egyúttal a törvényi tilalommal szembeni (szükséges) fokozott közömbösség és elutasító magatartás.⁴¹ A tényállás korábbi német törvénytervezetének indokolásához⁴² csatlakozva a többségi álláspont szerint az üldözés akkor minősül kitarónak, ha az ismétlődő magatartást – legyen az egy fordulat többszöri, avagy több fordulat egyszeri elkövetése – makacsság és a sértett akaratával szembeni közömbösség is jellemzi, amellett, hogy az elkövető szándékából az tűnik ki, hogy e viselkedésével a jövőben sem kíván felhagyni.⁴³ Vizsgálandó az egyes magatartások közötti összefüggés és időköz, ugyanakkor a fogalom az elkövetés ismétlődő jelleének objektív feltétele mellett láthatóan bizonyos szubjektív elemeket is megkövetel.⁴⁴

Az ismétlődő jelleggel kapcsolatosan *Gazeas* elsők között fogalmazza meg azon igényt, miszerint a pusztá számszerűsítést kerülni kell, s a magatartások minimális számának előírása helyett helyesebbnek tartja annak vizsgálatát, hogy az adott magatartás a bűncselekmény jellegzetességeit, jellemzőit kitölti-e avagy sem, hiszen a zaklatás jelenségének sokoldalúsága és változatossága megköveteli, hogy minden egyedi esetet önmagában szemléljünk.⁴⁵ *Mitsch* már a tényállás hatályba lépése előtt feltette azt az értelmezési kérdést, miszerint milyen gyakorisággal kell az elkövetőnek támadó magatartását megismételnie ahhoz, hogy a tényállás szövegét teljességgel kimerítse. Ugyanis ha az időtartam, gyakoriság és időköz vonatkozásában konszenzus is születik, akkor is egy sor értelmezési kérdés marad. Például társtettességben való elkövetés megállapítható-e, ha az egyes magatartások vonatkozásában több személy között „munkamegosztás” van? Megfosztja-e ezen követelmény a túlérzékeny sértettet a büntetőjogi védelemtől, ha egyetlen cselekmény után azért avatkozik be, mert tudomása van arról, hogy ugyanazon személy több ismerősét is zaklatja?⁴⁶

Az osztrák szabályozásból kiindulva, illetőleg azzal összevetve vizsgálja a kérdést *Krüger*, aki szerint az osztrák zaklatás-tényállás (öStGB 107. §) által megfogalmazott „hosszabb időn át folytatódó”, azaz *folytonos* elkövetés az StGB-ben foglalt kitarató jel-

⁴⁰ BH 2011. 303.

⁴¹ GERICKE, JAN: § 238 *Nachstellung*. In: Sander, Günter M.: Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch. Band 4 §§ 185–262 StGB. 2. Auflage, München, 2012. 1228. p.

⁴² BTDr 16/575 (<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/16/005/1600575.pdf>)

⁴³ KÜPER – ZOPFS 2015, 245. p.; SCHROEDER, FRIEDRICH-CHRISTIAN: § 16 *Bedrohung und Nachstellung*. In: Maurach, Reinhart – Schroeder, Friedrich-Christian – Maiwald, Manfred: Strafrecht Besonderer Teil. Teilband 1. Straftaten gegen Persönlichkeits- und Vermögenswerte. 10. Auflage, Heidelberg, 2009. 180. p.; MOSBACHER 2007, 666. p.

⁴⁴ GRIES 2008, 191. p.; RENGIER 2017, 231. p.; GERICKE 2012, 1228. p.

⁴⁵ GAZEAS 2006, 255. p.

⁴⁶ MITSCH 2007, 1239. p.

legtől pusztán objektív különbségek alapján nem határozható el. Egy későbbi törvényjavaslat⁴⁷ szerint a német tényállás is a tartós („*nachhaltig*”) és ismétlődő („*fortgesetzt*”) magatartást kriminalizálta volna.⁴⁸ Krüger véleménye szerint semmilyen esetben sem lehet a zaklatást egy adott számú magatartással meghatározni, ellenkezőleg, egy egyedi esetekhez kötött, összetett jelenségről van szó: egyik oldalról az adott magatartás(módok) gyakoriságát és intenzitását, másik oldalról pedig azok összetartamát, illetőleg ezek kapcsolatát is vizsgálni kell.⁴⁹

A zaklatás elkövetésének folyamatos, visszatérő jellegének vizsgálatában konklúzióként vonható le, hogy a német és a magyar szabályozás e tekintetben hasonló, azonban az üldözés tényállásának vizsgálatában a német jogirodalom és joggyakorlat az időintervallum-időköz-alkalomszám formai szemléletén túl olyan tartalmi, szubjektív, az adott eset összes körülményeiből leszűrhető követelményrendszert felállít, ami a jelenlegi magyar jogalkalmazásból hiányzik.

VII. Eredmény helyett alkalmasság: egy friss módosítás és annak indokai

Ahogy a bevezetőben utaltam rá, röviden ki kell térni a német zaklatás-tényállás 2017-ben hatályba lépett azon módosítására, amely a tényállásban korábban eredményként szerepeltetett *életvitel súlyosan káros befolyásolását* a kitaróan üldöző elkövetési magatartás alkalmassági feltételévé fogalmazta át. Schmidt a vizsgált tényállást hozza példaként, amikor az ún. „alkalmassági” bűncselekményeket (*Eignungsdelikte*) az absztrakt veszélyeztető bűncselekmények közelében helyezi el. Ezek olyan magatartásokat szankcionálnak, amelyek egy bizonyos (tett)eredmény előidézésére alkalmasak, az azonban az nem szükséges, hogy e konkrét eredmény, avagy jogtárgyveszélyeztetés ténylegesen be is álljon. A 2016-ban elfogadott újraszabályozás révén az StGB 238. § alapján büntetendő, aki mást kitaróan olyan módon üldöz jogtalanul, hogy az *objektíve* alkalmas arra, hogy annak súlyosan károsan befolyásolja, ami így eredményként már nem elvárt.⁵⁰

E szerepváltoztatás azonban a kifejezés szakirodalmi értelmezésére nincsen kihatással, ahogyan arra sem, hogy mind az öt elkövetési fordulatra vonatkozik. A korábbi tényállászerű eredmény ugyanis elvárta, hogy az elkövető magatartásával okozatosan a sértett magánéletének *tényleges és súlyos* sérelme igazolhatóan megvalósuljon. Ez a sértett válaszreakciója, amivel el kívánja háritani az elkövető magatartását, s ami jelzi, hogy az elkövető magatartásának valós hozadéka volt: erre utal például a munkahelyváltás, lakóhely megváltoztatása, iskolaváltás, pszichés és fizikai tünetek (alvászavartól az öngyilkossági kísérletig), de pusztán a telefonszám avagy e-mailcím módosítása nem

⁴⁷ BTD/16/1030 (<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/16/010/1601030.pdf>)

⁴⁸ Mosbacher szerint is szükségtelen volt e törvényjavaslat azon szándéka, miszerint az ismétlődő jelleg megállapításához rendszerint legalább öt zaklató magatartást írt volna elő, hiszen a kitaró elkövetésnél bizonyos személyes (szubjektív) jellemzőket is figyelembe kell venni. (MOSBACHER 2007, 666. p.)

⁴⁹ KRÜGER, MATTHIAS: *Stalking als Strafbestand*. Hamburg, 2007. 164–165. pp.

⁵⁰ SCHMIDT, ROLF: *Strafrecht Allgemeiner Teil. Grundlagen der Strafbarkeit. Aufbau des strafrechtlichen Gutachtens. 17. Auflage*. Hannover, 2017. 44. p.

elengedő.⁵¹ Az eredmény vonatkozásában mind a sérelem, mind pedig e sérelem súlyosságának értelmezése a fogalmak határozatlansága miatt kezdetből problematikus volt, s a jogirodalomban korábban is merült már egy esetleges módosítás szükségessége.⁵²

Mosbacher üdvözlendőnek tartja a módosítást, mivel – véleménye szerint – az eddigi megszövegezés nem volt kielégítő, de a jelenlegi tényállás már (az osztrák szabályozás mintájára) lehetővé teszi, hogy a büntetőjogi védelem azon sértetteket is elérje, akik korábban nem tudtak vagy nem akartak megfelelni a bűncselekmény eredményének és ezáltal ki voltak szolgáltatva a zaklató magatartásoknak.⁵³ Immáron a jogalkotó is érzékelte, hogy a bűnösség megállapítása nem függhet a sértett magatartásától, emellett az „átalakítással” a jogalkalmazói kritikára is reagált, mivel a feljelentések igen csekély számban végződtek csak elítéléssel (megközelítőleg húszezerből párszáz),⁵⁴ ennek okát pedig az eredmény-bűncselekményi konstrukcióban látták, figyelembe véve azt is, hogy az üldözés bűncselekményének kísérlete az StGB alapján nem büntetendő.⁵⁵ Ha tehát a tényállásszerű eredmény nem volt bizonyítható, a büntetőjogi felelősség megállapítására nem volt mód, bármilyen súlyos elkövetési magatartásról legyen is szó.

Itt kell megjegyezni, hogy egy a némethez hasonlatos „absztrakt alkalmassági bűncselekmény” konstrukciója a zaklatás magyar szabályozásában nem járható út. Ugyan a büntetőjogilag releváns magatartás objektív alkalmassági klauzulával való ellátása a Btk-tól sem idegen – gondoljunk például a fenyegetés értelmező rendelkezésére [459. § (1) bek. 7.], a közösség tagja elleni erőszak [216. § (1) bek.], a garázdaság [339. § (1) bek.], avagy az uzsora-bűncselekmény tényállására [381. § (1) bek.] –, ezen alkalmassági kritérium mellett az elkövetési magatartás ilyen absztrakt megfogalmazása bizonyosan inkoherens, kaotikus joggyakorlathoz vezetne. Ezt a véleményemet az alábbiakra alapozom.

A magyar Btk. szerinti zaklatás második alapesetének első fordulatával, a veszéllyel fenyegetve elkövetett zaklatással⁵⁶ kapcsolatban figyelhető meg azon – nézetem szerint helytelen – joggyakorlat, amely a fenyegetés általános részi definícióját a vizsgált tényállásban elkövetési magatartásával egyező tartalommal értelmezi, így pedig az alkalmasság kérdése is előtérbe kerül. A fenyegetés általános fogalmát a Btk. értelmező rendelkezésben definiálja, miszerint fenyegetésként minősül eltérő rendelkezés hiányában

⁵¹ EISELE, JÖRG: § 238 *Nachstellung*. In: Eser, Albin: Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar. 29. Auflage, 2282–2283 pp.; VALERIUS, BRIAN: *Stalking: Der neue Straftatbestand der Nachstellung in § 238 StGB*. JuS 2007/4, 323. p.

⁵² KREHL, CHRISTOPH: § 238 *Nachstellung*. In: Laufhütte, Heinrich Wilhelm – Rissig-van Saan, Ruth – Tiedermann, Klaus: Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, 12. Auflage, 2015. 242. p.; KINZIG, JÖRG – ZANDER, SEBASTIAN: *Der neue Tatbestand der Nachstellung (§ 238 StGB)*. Juristische Arbeitsblätter 2007/7, 484. p.; SCHÖH, HEINZ: *Zielkonflikte beim Stalking-Tatbestand*. Neue Zeitschrift für Strafrecht. 2013, 224. p.

⁵³ MOSBACHER, ANDREAS: *Notwendige Nachbesserungen bei der Nachstellung*. Zeitschrift für Rechtspolitik, 2016. 161. p.

⁵⁴ MOSBACHER, ANDREAS: *Neuregelung der Stalking-Strafbarkeit*. Neue Juristische Wochenschrift 2017, 983. p.

⁵⁵ GERICKE 2012, 1236. p.

⁵⁶ Btk. 222. § (2) Aki félelemkeltés céljából

- a) mást vagy rá tekintettel hozzátartozóját személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetésével megfenyeget, vagy
- b) azt a látszatot kelti, hogy más életét, testi épségét vagy egészségét sértő vagy közvetlenül veszélyeztető esemény következik be, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely *alkalmas* arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen [Btk. 459.§ (1) bekezdés 7. pont].⁵⁷ Álláspontom szerint a zaklatás bűncselekményének második alapesetében foglalt, elkövetési magatartásként megfogalmazott fenyegetés és az általános fenyegetésfogalom között három eltérés mutatkozik: a súlyos hátrányt szűkebben határozza meg, félelemkeltésre való *alkalmasság helyett félelemkeltési célzatot* követel meg, s a félelem komolysága nem releváns. A joggyakorlat igen változatos képet mutat abból a szempontból, hogy mely kijelentések utalhatnak arra, a gyanúsítottat valóban félelemkeltési célzat vezérli, így ügyészség jellemzően – feltehetőleg a könnyebb bizonyíthatóság érdekében – a magatartás félelemkeltésre való objektív alkalmasságát vizsgálja a célzat mögötti szubjektív, tudati oldalon megnyilvánuló tartalmának bizonyítása helyett.⁵⁸

VIII. Összegzés

A fenti rövid, áttekintő összevetésből is levonható azon következtetés, hogy a zaklató magatartások kriminalizálásának német és magyar útja hasonló irányban indult, de az évek során hamar kettévált. A német jogalkotó képes és hajlandó a zaklatást nem csupán büntetőtényállásként, de egyben összetett jelenségként kezelni, amely megköveteli, hogy a büntetőjogi szabályozás is lépést tartson e jelenség alakulásával. A magyar zaklatástényállás egyidős a német üldözés bűncselekményével, azonban hatályba lépése óta felmerült értelmezési kérdések mellé az új büntető törvény csupán újabbakat nyitott.

A Kúria jogegységesítés érdekében közzétett határozatai egyes elemek értelmezésében előrelépést jelentenek, azonban számos tekintetben beszűkítik a tényállás alkalmazhatóságát. Ez elsősorban a rendszeresség és tartósság szituációs elemeiben jelentkezik, ahol a kapcsolatteremtési alkalmakat és időbeliséget számszerűsítő nézőpont helyett helyesebbnek volna egy szempontrendszer kialakítása: olyan körülmények kimunkálása, amelyek matematikai számítások nélkül is arra engednek következtetni, hogy az elkövetés tartós avagy rendszeres jellegű volt. Így a darabszámokon túl jelentőséghez juthatnak többek között olyan körülmények, mint a sértett és az elkövető korábbi kapcsolatfelvételi szokásai, általános kommunikációs szokásaik, valamint a kapcsolatfelvételek időpontjai, azok sűrűsége és intenzitása.⁵⁹

A német szabályozásban megkövetelt kitartó jelleg szubjektív tartalma a hazai tényállásban a célzatokban jelenik meg, azonban e célzatok a jogalkalmazásban egyre inkább objektívizálódnak. A háborgató zaklatás alapesetében (a megfélemlítés mellett vagylagosan) szereplő önkényes beavatkozási célzat a német alaptényállásban a jogtalan

⁵⁷ A zaklatás második alapesetében megfogalmazott fenyegetés egy olyan speciális magatartás, amely a fenyegetés általános fogalmának nem feleltethető meg (maga a definíció is kimondja, hogy csak eltérő rendelkezés hiányában, kvázi szubszidiárius jelleggel alkalmazandó, amennyiben az adott törvényi tényállás valamilyen specializációt nem tesz).

⁵⁸ Az ügyészség gyakran hivatkozik arra, hogy az indulatból eredő kijelentések, közlések általánosságban nem érik el a zaklatás bűncselekményének határát, valóságtartalmuk objektíve megkérdőjelezhető, félelemkeltésre nem alkalmasak. Részletesen lásd MONORI 2016b, 221. p.

⁵⁹ MONORI 2016b, 29–39. pp.

(*unbefugt*) kifejezéssel jelenik meg, ami – értelemszerűen – minden elkövetési magatartásra értendő. Az önkényes beavatkozás célzatának a háborgatás mint elkövetési magatartás melletti feltüntetése a magyar tényállásban azért is kérdéses, mivel a háborgató, zaklató cselekmények immanens tartalma az elkövetői önkény, a sértett akaratával szembeni tudatos közömbösség. Kérdéses ugyanakkor, hogy az elkövetési magatartás – német mintára – „más egyéb cselekményekkel” való bővítése megoldást jelentene-e a tényállás jogalkalmazási nehézségeire, avagy a magas absztrakció tovább mélyítené annak értelmezési problematikáját.